

**САҲМИ
ХУНАРПЕШАИ ХАЛҚИИ ИТТИҲОДИ
ШҶРАВИ ЧҶРАБЕК МУРОДОВ ДАР
ТАҲКИМИ ДҶСТИИ ХАЛҚҲО**

**ВКЛАД НАРОДНОГО АРТИСТА
СОВЕТСКОГО СОЮЗА ДЖУРАБЕКА
МУРОДОВА В УКРЕПЛЕНИЕ ДРУЖБЫ
НАРОДОВ**

**CONTRIBUTION
OF PEOPLE'S ARTIST OF SOVIET
UNION JURABEK MURODOV INTO
STRENGTHENING FRIENDSHIP OF
PEOPLES**

Набизода Ваҳҳоб Машираф, д.и.т, профессори кафедраи таърихи ватан ва археологияи МДТ «ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров» (Тоҷикистон, Хуҷанд)

Набизода Ваҳҳоб Машираф, д.и.н., профессор кафедри отечественной истории и археологии ГОУ «ХГУ имени акад. Б.Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)

Nabievzoda Vahob Mashrafovich, Dr. of History, Professor of the department of home history and archeology under th SEI "KhSU named after acad. B. Gafurov" (Tajikistan, Khujand),

E-mail: v.m.nabiev@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: Чӯрабек Муҳодов, Ҳунарпешаи халқии Иттиҳоди Шӯравӣ, сафарҳои эҷодӣ, соҳибистиқлолӣ, сиёсати фарҳангӣ, ҳамватанони бурунмарзӣ, таҳкими дӯстӣ ва робитаҳои фарҳангӣ

Дар мақола саҳми Ҳунарпешаи халқии Иттиҳоди Шӯравӣ Чӯрабек Муҳодов дар таҳкими дӯстӣ ва робитаҳои фарҳангии Тоҷикистон бо кишварҳои хориҷаи дуру наздик мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Муаллиф дар заминаи маводи мӯътамад фаъолияти Чӯрабек Муҳодовро ҳамчун тараннумгар ва сафири дӯстии халқҳо инъикос намудааст. Қайд карда мешавад, ки сафарҳои чандинқаратаи эҷодии ҳофиз ба хориҷа, аз ҷумла Афғонистон, Эрон Ҳиндустон, Ироқ, Лубнон, Сурия, Канада, Булғория, Исроил, Таиланд, Америка ва дигар кишварҳо таҳкимбахши дӯстии халқҳо мебошад. Таваҷҷӯҳи хоса ба бозтоби фаъолияти эҷодии Чӯрабек Муҳодов дар даври соҳибистиқлолии Тоҷикистон дода шудааст.

Ключевые слова: Джурабек Муродов, Народный артист Советского Союза, творческие поездки, певец мира и единства, государственная независимость, культурная политика, зарубежные соотечественники, укрепление дружбы, культурные связи

В статье рассматривается вклад Народного артиста Советского Союза Джурабек Муродова в укрепление дружбы и культурных связей Таджикистана со странами ближнего и дальнего зарубежья. Автор на основе достоверных материалов освещает деятельность Джурабек Муродова как воспевателя и посла дружбы народов. Отмечается, что неоднократные творческие, зарубежные поездки певца, в том числе в Афганистан, Иран, Индию, Ирак, Ливию, Сирию, Канаду, Болгарию, Израиль, Таиланд, Америку и другие страны, способствуют укреплению дружбы народов. Особое внимание уделяется освещению деятельности Джурабек Муродова в условиях суверенитета Таджикистана.

Key words: Jurabek Murodov, People's Artist of the Soviet Union, creative trips, singer of peace and unity, friendly concerts, creative evening, state independence, cultural policy, foreign compatriots, strengthening friendship and cultural ties

The article dwells on the issue dealing with the People's Artist of the Soviet Union Jurabek Murodov's contribution into strengthening friendship and cultural ties between Tajikistan and the countries of near and far abroad. Desinging on the premise of reliable materials the author of the article canvasses Jurabek Murodov's activities as a chanter and ambassador of the friendship of peoples. It is underscored that the singer's repeated creative, foreign trips, including to Afghanistan, Iran, India, Iraq, Libya, Suria, Canada, Bulgaria, Israel, Thailand, America and other countries strengthen the friendship of peoples. Particular attention is paid to Jurabek Murodov's activities coverage under the conditions of the sovereignty of Tajikistan.

Тамаддуни ҷаҳонӣ собит менамояд, ки номи ҳар як халқу миллат дар саҳифаҳои таърихи башар тавассути илму фарҳанг ва санъати ҳунари воломақомаш сабт мешавад.

Бузургии халку миллат, пеш аз ҳама бо он муайян ва маънидод карда мешавад, ки дар пешрафти илму тамаддуни олам чӣ саҳме гузоштааст ва чӣ ганче ба ҳазинаи ин тамаддун ворид кардааст, чӣ гуна арзиш дорад.

Таҷассуми равшани он зиндагиномаи санъаткори барҷастаи миллат, Артисти халқии СССР, барандаи Ҷоизаи давлатии Тоҷикистон ба номи Абӯабдуллоҳ Рӯдакӣ Ҷӯрабек Муродов мебошад.

Дар паёми табрикии Раиси Шӯрои Олии Тоҷикистон, сарвари давлати тоҷикон Эмомалӣ Раҳмон бахшида ба 50-солагии Ҷӯрабек Муродов (24-уми декабри соли 1992) гуфта шудааст: «Ҷӯрабеки азиз! Саҳми гаронбаҳои Шуморо дар инкишофи маданиятамон, бунёди маънавии халқамон, ҷавонон имрӯз махсус қайд карданӣ. Бо истеъдоди нотакрори сарояндагӣ ва маҳорати оҳангсоии ба худатон хос Шумо барномаҳои рӯҳпарвару дилошӯб офаридаед. Солҳои зиёде, ки суруду оҳангҳои Шуморо дар водии Ҳисору Вахш, Хатлон, Фарғонаю Қаротегин ва Зарафшону Бадахшон бо шавқу ҳавас месароянд.

Маҳорати баланди эҷодӣ, ки бо сифатҳои наҷибӣ инсонӣ-ҷӯяндагӣ, меҳнатдӯстӣ, инсонпарастӣ, дӯстӣ рафоқат, хулқу одоби ҳамида пайваст гаштаанд, бароятон, беруни чумхурӣ, ҳам майдони васеъ кушоданд. Махсусан дар чумхуриҳои Ўзбекистон, Қирғизистон, Туркменистон ва Қазоқистон санъати Шуморо муҳлисона мепарастанд ва баланд кадр менамоянд. Ба камтарин истеъдодҳо тақдир шудааст, ки ҳунарашон то ба дараҷаи тамошобинони гуногунзабон, гуногунфарҳанг, гуногунмазҳаб ва гуногунанъана писанд оянд тавонанд шӯрати санъати миллаташонро ба арсаи васеи байналхалқӣ бардоранд. Хушбахтона, Шумо ба чунин саодат сарбаландона расидед.

Сафарҳои чандинқаратаи эҷодӣ Шумо ба хориҷа, аз ҷумла Афғонистон, Эрон, Ҳиндустон, Ироқ, Лубнон, Сурия, Канада, Булғория, Таиланд, Амрико ва дигар кишварҳо тасдиқи чунин ақидаҳои [8, с.333-334].

Дар тақвияти ин гуфтаҳо Арбоби санъати Чумхурии Тоҷикистон, доктори илмҳои таърих, профессор Аскаралӣ Раҷабов навиштааст «Устод Ҷӯрабек Муродов ҳунарманди фазояндаю аз чехраҳои бисёр ошно дар фазои мусиқии Осӣи Марказӣ, Шарқи Миёнаю Наздик ва берун аз он аст, ки тоҷикро тоҷикона, чун мардуми фарҳангсозу фарҳанговар муаррифӣ менамояд. Суруду шеваи маҳмалиниҷроӣ ӯ ҳамсадои дили шунаванда ва ҳамради суннатҳои дерину асилэҷодию асилҷироии дирӯзу имрӯз аст» [3].

Яке аз омилҳои асосии дар вучуди ҳар фарди тоҷик пайдо гардидану қувват гирифтани ҳисси ифтихори миллӣ низ маҳсули дар олам эътирофгардидаи заҳмати зеҳнӣ ақлонии фарзандони болаёқату соҳибистеъдоди миллаташ ба шумор меравад.

Устод Ҷӯрабек Муродов тараннумгар ва сафири дӯстии халқхост. Агар дар сурудҳои дӯстии халқҳо васф намояд, сафарҳои ҳунарию мулоқотҳо бо намоёнҳои халқу миллатҳои гуногун васлгару таҳкимбахшандаи дӯстӣ рафоқат мебошад.

Моҳи майи соли 1967 дар Рӯзи миллии Тоҷикистон дар намоишгоҳи «ЭСКПО- 67» (шаҳри Монреал) ҳайати вакилони тоҷикистонӣ бо роҳбарии Раиси Шӯрои Вазирони ҶШС Тоҷикистон Абдулаҳад Қаҳҳоров иштирок доштанд. Ба ҳайати вакилон ҳамчунин эҷодкорони ҷавони Тоҷикистон Аҳмад Бобоқулов, Маҳмудҷод Воҳидов, Ҷӯрабек Муродов, Гавҳар Мирҷумъаева, Рауф Азаматов шомил буданд.

Боиси зикр аст, ки Раиси Шӯрои Вазирони ҶШС Тоҷикистон Абдулаҳад Қаҳҳоров нисбат ба ҷавонони эҷодкор падарона ғамхорӣ мекарданд. Дар меҳмонхонаи «Торонто»-и Канада низ ба эҷодкорони ҷавон, аз ҷумла Ҷӯрабек Муродов ва Маҳмудҷон Воҳидов сӯҳбат ороста буданд.

Сӯҳбату лафзи шакарбори пири ботадбир, инсонии хирадманд Абдулаҳад Қаҳҳоров бо ҷавонони саодатманд, ки онҳо дар ҳалқаи заррини панди пири оқилу доно буданд, он лаҳзаҳо мубодилаи афкори тарафайн мисли шири сафедаи ҷӯшида дам мезад.

Ҳам Ҷӯрабек Муродов, ҳам Маҳмудҷон Воҳидов чунон нотакрор ҳунарнамоӣ мекарданд, ки гӯё садои овози онҳо аз чашмаҳои софи кӯҳи сарбаланди тоҷик фаввора мезаданд.

Фарҳангсолор Абдулаҳад Қаҳҳоров дилсӯзона таъкид намуд, ки «Ҷӯрабек овозашро бояд хатман эҳиёт кунад. Ҷӯрабек, Маҳмудҷон, Малика баринҳо аҳён- аҳён пайдо мешаванд. Бояд донед, ки истеъдоди нотакрори шумо танҳо ба худ Шумо мансуб нест, ин сарвати миллӣ аст. Ин масъулиятро ҳар лаҳза шахси соҳибистеъдод ӯҳдадор аст, ки хис кунад» [2, с.187].

Дар арафаи сафар ба Монреал вассофи сулҳу ваҳдат, Шоири халқии Тоҷикистон Мирзо Турсунзода ба Ҷӯрабек Муродов шеъри «Ватан»-и худро доданд. Истеъдоди баланди Ҷӯрабек Муродов боис гардид, ки дар як шаб ба ин шеър оҳанги ҷозибе эҷод намояд. Суруди «Ватан» дар барномаи консертӣ иҷро карда шуд. «Вақти сурудхонӣ» - ёдоварӣ менамояд Ҷӯрабек Муродов, чашмаи ба як зумра тамошобинон афтод, ки ашк мерехтанд. Ҳайрон шудам. Пасон

маълум шуд, онҳо тоҷикон будаанд, ки дар шаҳри дигар (Ню-Йорк-В.Н) зиндагӣ мекарданду хабари омадани моро шунида ба ин ҷо омадаанд. Мо онҳоро бо нону мавизи Тоҷикистон мурут кардем.

Онҳо нонро нахӯрданд. «Тааччуб накунед. Мо бо худ мебарем, ба хешу таборамон тақсим мекунем, чун ёдгории Ватан нигоҳ медорем...» [1].

Ҳар сафари хунарии Ҷӯрабек Муродов ин, пеш аз ҳама сафар ба худ, ба олами худ, сипас ба дилҳои дигар ва оламҳои дигар буд. Дар урфият мегӯянд, ки то худро нашиносӣ дигаронро намедонӣ.

Сафарҳои хунарии Ҷӯрабек Муродов ба кишвари афсонавии Ҳиндустон таҳкимбахши дӯстии халқҳои тоҷику ҳинд мебошанд.

Мулоқоти Ҷӯрабек Муродов бо Сарвазири Ҳиндустон Индира Гандӣ хеле хотирмон буд. Индира Гандӣ бо як меҳр изҳор кард, ки Шумо чӣ қадар ба писарам Рочив монанд ҳастед. Гӯё як себи ду кафон! Худо дар паноҳаш нигоҳ дорад.

Ҷӯрабек Муродов Индира Гандиро модархонди худ меҳисобид.

Дигар аз хотираҳои ширини устод Ҷӯрабек аз сафарҳои ба Ҳиндустон ин вохӯрӣ бо фарзанди фарзонаву барӯманди ин кишвар Раҷ Капур буд.

- Бисёр меҳостам бо ин хунарманди нотакрори Ҳинд вохӯрам, сӯҳбат кунам ва аз рӯи таомули тоҷикон ба ӯ чомаву тоқӣ пӯшонам. Вале ин ҳеч ба ман муяссар намешуд. Ё ӯ дар сафар буд, ё дар ягон ҷаласа ӯро ба дигар кишварҳо даъват доштанд. Насиб будааст дар сафари сеюми худ ба сарзамини Ҳинд ӯро дучор омадам. Аммо, номади корро бинед, ки ин сафар чомаю тоқии ба ният гирифта мондаамро нагирифта будам. Он гоҳ чомаю тоқии худамро, ки мебоист ҳангоми сароидани сурудҳои миллӣ мепӯшидам, ба ӯ тақдим кардам. Раҷ Капур аз ин бисёр шод шуд ва ба ман асбоби мусиқии қадимаи ҳинд ситорро барои хотира аз худ ҳадя кард. Мо ҳамроҳ расм гирондем, ки он дар хазинаи суратҳоям нигоҳ дошта мешавад ва бароям хеле азиз аст.

Дар консерти дӯстӣ суруде хондам, аз филми машҳури «Сангам». Раҷ Капур дар қатори пеш ба пириву бемории худ нигоҳ накарда менишаст. Ба ваҷд омада аз ҷо бархост, сахна баромаду даст ба китфам бурд ва бо ман ҳамовоз шуд:

Тоҷикистон – Ҳиндустон, Сангам- Сангам,

Душанбе- Дехлӣ, Сангам – Сангам.

Дар ин концерт 50 ҳазор тамошобин аз ҷой хеста, ба эҳтироми ин ду ҳофиз ва нафақат он ду ҳофиз, балки ду халқу ду кишвар ба қавли Ҳофиз «дастафшону пойкӯбон» аҳсанту офаринҳо мехонданд: Сурудҳои Ҷӯрабек миёни халқҳои дунё чун рамзи якдилӣ муҳаббат ва сидқу вафодорӣ хизмат мекунад, дилҳоро ба ҳам мепайвандад, зебоӣҳоро ба ҳам қарин месозанд.

Раҷ Капур дар он концерт миёни толор гуфта буд: Ман дар вақташ аввалин шуда аз санъатварон пули дӯстии Иттифоқи Шӯравӣ Ҳиндустонро барпо карда будам, имрӯз Ҷӯрабек миёни Ҳиндустону Тоҷикистон чунин шохпуле сохт [8, с.205-207].

Қобили қайд аст, ки ҳар як сафари эҷодӣ аз камолоти маҳорати сарояндагии Ҷӯрабек Муродов шаҳодат меод. Бино бар ин роҳбарияти ҶШС Тоҷикистон ба истеъдоди беназири Ҷӯрабек Муродов тавачҷӯҳи хоса меоданд.

Ғамхорӣ дилсӯзонаи котиби якуми Ҳизби коммунистии Тоҷикистон Ҷаббор Расулов ҳангоми ба унвони Артисти халқии СССР пешниҳод кардани Ҷӯрабек Муродов баръало ҳис карда мешуд. Соли 1978 мақомоти Ҷумҳурии Тоҷикистон Ҷӯрабек Муродовро барои дарёфти унвони Хунарпешаи мардумии Иттифоқи Шӯравӣ пешниҳод намуд. Дар Вазорати маданияти ИҶШС ҳуҷҷатҳоро гирифта бошанд ҳам, таклифи ҷумҳуриро дастгирӣ накарданд. Баҳонашон он будааст, ки Муродов дар консерватория нахондасту маълумоти олиии касбии мусиқӣ надорад. Чунин безътиноии мансабдорони Москва ба иззати нафси роҳбарони Тоҷикистон расид. Онҳо бо исрор талаб карданд, ки дар Москва шаби эҷодии Ҷӯрабек Муродов ташкил карда шавад. Шаби эҷодии номбурда бояд дар Театри эстрадии шаҳри Москва дар нимаи моҳи декабри соли 1978-ум баргузор мешуд.

Он лаҳзаҳои тақдирсозро Ҷӯрабек Муродов чунин ёдоварӣ мекунад: «Дар он давра асосан барои хунармандони операву балет, барои нақшофаринӣ яъне актерони театру кино унвони Артисти халқии СССР дода мешуд. Ҳофизони мардумӣ, ки сурудҳои халқӣ месароиданд, бо чунин унвон сарфароз намешуданд. Вақте номзадии маро барои дарёфти ин унвони муътабар пешниҳод карданд, шурӯъ карданд ба нависонавис ва номаҳои баимзову беимзо ба муқобили

ман, ба Вазорати фарҳанги СССР. Вазорат баъди шаш моҳ номзидии маро рад кард. Ҷаббор Расулов, роҳбари онвақтаи ҷумҳурӣ саҳт ранҷид, ки ҷаро як ҷумҳурӣ пешниҳод мекунад, вале марказ ноҳида мегиранд. Соли 1978 маротибаи дувум номзидии маро пешниҳод карданд. Аммо шарт гузоштанд, ки имтиҳон супорам. 12 декабри соли 1978 дар театри эстрадаи Маскав консерти ҳисоботии ман баргузор шуд. Барои гирифтани ин унвон ҳеҷ кас имтиҳон насупорида буд, танҳо мани кӯҳистонӣ 24 сурудро бо 18 забон барои ин концерт омода кардам. Зеро ин як консерти ҳисоботӣ не, балки имтиҳони маҳорати ман буд, аммо дар Маскав бояд ин барнома ро иҷро мекардам. Ҳаво сард. Афишаву рекламаи кироӣ ҳам накарданд. Хавотирии ман дар он буд, ки оё билетҳои концерт ба фурӯш меравад ё на. Ман рафта ба Маскав, аммо аз дастаи ҳунари дарак набуд. Дастаи ҳунари баъди муроҷиати ман ба Ҷаббор Расулов як рӯз пеш аз баргузории концерт омад. Хулоса, барои санҷиши маҳорати банда комиссияро дар ҳаёти 17 нафар аз КМ ҲКИШ, Шӯрои вазирон, Вазорати маданият ва Назорати халқии СССР ташкил карданд. Бегоҳ вақте ба маҳалли баргузории концерт омадем, толор пур аз тамошобин, ҳамаи билетҳо фурӯхта шудааст. Як корманди ҳамон зол, як нафар зан, ки чил сол онҷо кор кардааст, дар ҳайрат буд, ки толор барои як овозхони ҷумҳурии дигар пур аз тамошобин шудааст. Шодровон Абдусалом Раҳимов бо ду забон: русӣ ва тоҷикӣ маҷлисро мебарданд. Он вақт 36 сола будам. Концерт шурӯъ шуд ва маро ба саҳна хонданд. Ман бо шеърӣ «Суруди Рӯдакӣ шуд зинда акнун», ба саҳна баромадам. Мисраи аввали онро дар паси парда ва бо мисраи дувуми он «Расида авҷи Фирдавсӣ ба гардун» болои саҳна омадам. Вақте рӯи саҳна омадам, шояд аз бахту толеъ, лутфи Худои меҳрубон буд, ки тамоми тамошобинон аз ҷо бархоста кафкӯбӣ мекарданд. Баъд сардори он комиссия, ҷонишини вазири маданияти СССР, профессор Кухарский «что еще за пророк?» гуфта, бо ҳабдаҳ нафар аъзои комиссия ҳама аз ҷой бархостанд. Хулоса, концерт бисёр оличаноб баргузор шуд. Сафири Покистон, сафири Ҳиндустон, сафири Афғонистон рӯи саҳна омада, маро табрик карданд.

Дар тақвияти гуфтаҳои боло иштирокчиҳои концерт, мудирӣ шӯъбаи маданияти КМ ҲКТ Холмурод Шарифов нигоштааст: «Коргардон ва барандаи барнома Ҳунарпешаи мардумии ҷумҳурӣ Абдусалом Раҳимов оғози консертро бо «Суруди Рӯдакӣ» - и шеърӣ Мирзо Туреунзода, оҳанги Ҷӯрабек Муродов сар кард. Пас Ҷӯрабек сурудҳои дилнишину машҳури миллатҳои гуногунро бо маҳорати баланду услуби нотакрорӣ ба ҳудаш хос паси ҳам ҷӯр мекард. Мардум дар толор ўро бо эҳсосоти ҳушу шавқмандӣ ва эҳтироми том гӯш мекарданд. Ҳамин, ки суруди навбатӣ ба охир мерасид, толор аз зарби кафкӯбӣҳои умум меларзид ва сароянда гулборон мешуд. Чунин истикболи самимонаи тамошобини ноозмуд ба Ҷӯрабек қувваю илҳомии тоза мебахшид, ўро рӯҳбаланд менамуд ва сурудҳоро бо дигар забонҳо низ бо маҳорату завқӣ баланд месароид. Аз ҷумла суруди ўзбекӣ «Ишонмайдур», сурудҳои халқии русӣ «Калинка», «Корабейники», «Бӯса» (ё «Сезарби Ҷӯрабек»), арманӣ «Мехак», озарӣ «Қалбим сендадур», афғонӣ «Худат гул», эронӣ «Ту сафар кардӣ», арабӣ «Лайли», хиндӣ суруд аз филми «Сангам», туркманӣ «Уғул тагсанҷӣ», қирғизӣ «Туморим», туркӣ «Фиребгар» (Алдамҷӣ) ва ғайра ба муштариён тӯҳфа мегардиданд. Шаби эҷодиашро Ҷӯрабек бо суруди «Тӯёна», ки аз ганҷинаҳои санъати халқӣ азизаш интиҳоб карда буд, анҷом дод» [6, с.294-295].

Консерти ҳисоботии Ҷӯрабек Муродов тараннумгари дӯстии халқҳо, ба ҳам омезиши фарҳангии байни миллатҳо буд. Баъди тақрибан ду моҳ Фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР доир ба додани унвони фахрии Артисти халқии СССР ба Ҷӯрабек Муродов ба имзо расид. «Ниҳоят пас аз муддате чанд, - ёдовар мешавад Ҷӯрабек Муродов, пагоҳӣ занги телефон баланд шуд. Гӯшакро гирифтаам: «Тебя от души поздравляю сынок» - касе бо забони русӣ. Хоболуд будам «спасибо» гӯён гӯшакро мондам. Ва ноҳост як қад парида аз ҷо хестам. Донишам, ки ин овози Ҷаббор Расулов ва оби дидаам шашқатор шуд.

Худи ҳамон рӯз аз номи вазири маданияти СССР Демичев аз Маскав телеграммаи ҳукумати омад [2, с. 210-211].

Устод Ҷӯрабек Муродов бар он аст, ки бе муҳити рангини фарҳангӣ, бе маҳфилҳову воҳӯрию сӯҳбатҳое, ки дар пояи баланди кадршиносию эҳтироми ҳамдигарӣ сурат мегирифтанд, дар гумон буд, ки ў ба мақоми волои санъати миллию ҷаҳонӣ соҳиб ва мукофотҳои давлатиашро, ки бозгӯи хизматҳои бардавомаш дар рушду таомули фарҳанги миллии мебошанд, мукофоти дӯстон, мухлисони бешумор ва халқӣ азизи худ мешуморад.

Дар сафарҳои ҳунарии мамлакатҳои хориҷӣ устод Ҷӯрабек ҳар барномадашро бо суруди «Дӯстонро гум макун» (шеърӣ М.Туреунзода) оғоз менамуд. Ин анъана хангоми сафар дар Япония низ ба вуқӯъ омад. Ҳунарпешагони тоҷик дар 18 шаҳри Япония, аз ҷумла Токио, Обихиро, Кусиро, Саппоро, Эсаси, Хакодато, Угума, Факуоко, Тагаева, Ямагучи, Аки, Амазаки, Осака, Канагава ва ғайра 23 концерт намоиш доданд.

Хунарнамоии санъаткорони тоҷик дар ҳақиқат гулдастае буд аз боғи ҳамешабахори санъат. Ин гулдастаро тамошобинони ҷопон бо хушнудӣ пазируфтанд, аз таровати он баҳра бурданд. Гулдастаи тоҷикон рамзи дӯстии халқҳо, рамзи сулҳи пойдор дар рӯи ҷаҳон, рамзи рӯзгори гулобод ва хурраи буд. Тоҷикон ин гулдастаи ба гулбаргҳои рақсу таронаҳои рангини ороёфтаре дар зарфи як моҳ ба сокинони кишвари офтоббаро пешкаш намуданд.

Эҳтироми ҷопониҳо ба маҳорати воломақоми ситораҳои санъати тоҷик, бепоён аст. Далели ин гуфтаҳо хотираи Ҷӯрабек Муродов аз ин сафар. Устод Ҷӯрабек Муродов мегӯяд: «Дар Токио духтарчаи хурдсола ба назди мо омад».

- Ин кас нағз ҳастанд? – сурати Малика Собироваре нишон дода мепурсид ӯ. Ҷавобдихӣ душвор буд, вале аз ин савол ҷои гурез набуд.

- Касе гуфт ӯ дигар нест.

Аз чашмони духтарак ҷӯи ашк равон шуд. Мо бо хоҳиши духтарак суратро оварда ба модари Малика додем.

Малика дар байни мо буд. Вале бисёрии мо намедонистем, ки Малика маликаи санъати халқи мост [1].

Аълоҷии фарҳанг ва матбуот Азизмурод Шарифов барҳақ дар бораи маҳорати Ҷӯрабек мисраҳои зеро иншо намудааст: «Истеъдоди Худодод аст, ҳам услуби хоси овозхонӣ оҳангсозӣ ва ҳам ҳислатҳои ҳамидаи инсонии вай. Бешак, сифатҳои эҷодӣ бо сифатҳои инсонӣ дар руҳу равони устод бо ҳам омезиш ёфтаанд. Чунин ҳислатҳоро аксаран ба одамони ҷаҳонгаштаву ҷаҳондида мансуб медонанд. Шояд. Зеро ин сарояндаи мумтоз бо боли хунари хеш тавассути иштирок дар даҳаҳои адабиёту санъат, концерту форумҳои муҳташами байналмилалӣ саросари ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ, Арабистон, Исроил, Испания, Фаронсаву Олмон, Япония, Хитой, Амрико, Африқо, Муғулистон Афғонистон ва дигар кишварҳои ҷаҳонро сипарида шӯҳрати Тоҷикистон ва миллати тоҷикро ба пояҳои баланд бардоштааст» [5].

Басе рамзист, ки соли 1990 Ҷӯрабек Муродов депутати халқии ҶШС Тоҷикистон, раиси Комитети Шӯрои Олӣ оид ба фарҳанг, муносибатҳои миллӣ, дӯстии халқҳо интихоб шуд.

Дар он солҳо барои ҷумҳуриҳои Иттиҳоди Шӯравӣ, аз ҷумла Тоҷикистон ниҳоят солҳои душвор буд.

Дар ҶШС Тоҷикистон дар ҳама ҷода муносибатҳо шиддат меёфтанд. Хусусан, дар байни намоёндагони миллатҳои гуногун муносибатҳо тезу тунд мешуданд, ҳар гуна гурӯҳҳои иҷтимоӣ ҳамдигарро айбдор карда ҷониби якдигар санг мепартофтанд.

Ҷӯрабек Муродов ҳамчун раиси Комитети муносибатҳои байни миллатҳо барои бунёди марказҳои маданияту ҷамъиятии халқҳои немис, тоторҳои Қрим, арманҳову кореягӣҳо ва ўзбекони Тоҷикистон саҳми бевоситаи худро гузоштааст.

Устод Ҷӯрабек ифтихор дорад, ки бо обрӯмандтарину сарватмандтарин афрод, амсоли Индира Гандиву Раҷ Капур, Оятулло Ҳумайнӣ, Саддом Ҳусейн, Аҳмад Зоҳирву Шачариён, Мирзо Турсунзодаву Боқӣ Раҳимзода, Лоиқу Бозору Гулрухсор ва дигарон ҳамнишину ҳамсӯҳбат шудааст.

Аҳли адаби кишварҳои гуногун ба истеъдоди вассофи дӯстӣ Ҷӯрабек Муродов баҳои сазовор додаанд. Чунончӣ, дорандаи мукофоти Ленинӣ, Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ Чингиз Айтматов гуфтааст: «Додарам Ҷӯрабек!» Ҳар раҳ, ки як раҳ қадам занӣ тиллоҳез гардад!».

Олими тоҷикшинос Манфренд Лоренс эҳсосоти худро бо суханони «Мо немисҳо ҳам ҳофизи машҳури тоҷик Ҷӯрабекро дӯст медорем» баён намудааст. Қайсин Қулиев бошад фармудааст: «Азизи ман, Ҷӯрабек! Алҳақ, Шумо ромишгари барҷастаед. Барои хунар ва матонататон аҳсан!».

Даврони соҳибистиклолии Тоҷикистон ба рушди робитаҳои дӯстӣ ва фарҳангии ҷумҳури бо мамлакатҳои хориҷии наздик ва дур шароити мусоид фароҳам овард. Санъаткорони тоҷик баҳри дар амал татбиқ намудани сиёсати фарҳангии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон камари ҳиммат бастанд. Артисти халқии СССР Ҷӯрабек Муродов неруи эҷодии худро барои боз ҳам таҳким додани робитаҳои дӯстӣ ва фарҳангӣ равона кард.

Соли 1993 Ҷӯрабек Муродов озими давлати Исроил гардид. Ҷӯрабек Муродов дар ҳалқаи дӯстони деринаи худ яҳудиёни бухорӣ – Барно Исҳоқова, Михаил Кимёгаров, Рафозл Толмасов, Борис Наматиев, Софя Бадалбоева, Шоиста Муллоҷонова, Малика Қаландарова, Илём Гулқоров ва садҳо дигарон сухан мегуфтанд дар чашми онҳо ашк халқа мезад.

Дар меҳномаи коркунони Театри мусиқавию драмавии яҳудиёни бухорӣ ба номи ҳунарпешагони халқии ҶШС Тоҷикистон Рафозл Толмасов ва Гавриэл Муллоқандови мамлакати Исроил- Арон Шаламаев, Рафозл Толмасов, Борис Наматиев, Барно Исҳоқова, Абрам Кайков, Довид Илёмоев, Сулаймон Таҳалов, Амнун Довудов, Исҳоқ Яғудаев, Натан Кайков, Мордухай Кимёгаров иброс шудааст: “Фарзанди олимақоми халқи тоҷик Ҷурабек Муродовро яҳудиёни бухорӣ аз сидқи дил дӯст медоранд ва дӯсти муътабарӣ худ медонанд.

Орзу мекунем, ки бахту иқбол ва саодати зиндагӣ ҳамеша ёратон бошад.

Омадани ўро ба сарзамини яҳудиён хушу фархунда бод мегўем.

Мусиқии зебо, гар шоҳи чаҳон аст,

Шашмақоми дилрабо тоҷи он аст.

Ҳофизи хушхони халқ-Ҷурабек, туй-туй!

Фарзанди хуби тоҷику ўзбек, туй-туй!

Ба кори халқ фидой шабурўз,

З-ин сабаб соҳиб ба номи нек туй-туй! [8, с.351-352]

Чунин мулоқотҳои Ҷурабек Муродов бо ҳамватанони бурунмарзӣ ва яҳудиёни бухорӣ борҳо дар Иёлоти Муттаҳидаи Америка баргузор гардидаанд.

Устод Ҷурабек Муродов дар таҳкими дӯстӣ ва робитаҳои фарҳангии Тоҷикистону Ўзбекистон саҳми босазо гузоштааст. Рӯзномае дар ҳақиқи устод Ҷурабек Муродов навишта буд: “Агар Тоҷикистону Ўзбекистонро ба ду дарёи азим шабоҳат диҳем, пас метавон устод Ҷурабекро ба он шохпуле монанд кунем, ки ин ду дарёро пайванд месозад”.

Зиёда аз панҷоҳ сол аст, ки Ҷурабек Муродов дар толорҳои консертии Ҷумҳурии Ўзбекистон маҳорати бузурги сарояндагии хешро зоҳир намуда, ба муҳаббати халқ сазовор шудааст. Ў бо савту сурудҳои дилнишинаш риштаҳои дӯстии халқҳои тоҷику ўзбекро мустаҳкам намуда, дар замири дили онҳо тухми дӯстиву рафоқат ва муҳаббатро эҳтиром нисбати якдигар мепарварад.

Ба Ҷурабек Муродов унвони Шаҳрванди фахрии шаҳрҳои Самарқанд, Бухоро, Нуратаоро муносиб донистаанд, ки шаҳодати муҳаббати бепоёни халқ нисбати ҳофизи дӯстдоштаи худ аст.

Саҳифаи нави пурғановат ва таърихро дар таҳкими дӯстию бародарии халқҳои тоҷику ўзбек сафари давлатии Президенти Ҷумҳурии Ўзбекистон Шавкат Мирзиёев ба Ҷумҳурии Тоҷикистон боз намуд.

Рӯзи 9 март соли 2018 Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо Президенти Ҷумҳурии Ўзбекистон Шавкат Мирзиёев дар консерти тантанавии ходимони фарҳангу санъати Тоҷикистон ва Ўзбекистон таҳти унвони “Шоми дӯстӣ”, ки дар Кохи Борбад баргузор шуд, иштирок намуданд.

Дар консерт шохсутунҳои санъати тоҷику ўзбек Ҳунарпешаи халқии Иттиҳоди Шӯравӣ Ҷурабек Муродов ва Ҳунарпешаи халқии Ўзбекистон Шералӣ Ҷураев якҷоя сурудҳои “Дӯстонро гум макун” ва “Замон, замон биздиги” – ро тараннум карданд, ки шаҳодати дӯстии безаволи тоҷикону ўзбекон буд.

Чанд лаҳзае, ки таълиф карда шуд, катрае аз фаъолияти устод Ҷурабек Муродов дар васфи дӯстии халқҳо мебошад. Дар ҳаҷми як мақола тасвир кардани ҷанбаҳои гуногуни фаъолияти вассофӣ ва пайвандгари дӯстии халқҳои Ҷурабек Муродов имконнопазир аст. Итминони комил дорем, ки муаррихону санъатшиносон мавзӯи мазкурро мавриди таҳқиқи мукамал қарор медиҳанд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Атовуллоев, А. Марде, ки роҳ ба водии дилҳо гирифтааст... / А.Атовуллоев // Самак. – 2021. – 9 июн.
2. Набиев, В. Бузургони миллат дар шоҳроҳи таърих / В.Набиев. – Хучанд: Меъроҷ, 2014. – 252 с.
3. Раҷабов, А. Ҳунару иҷроии асилу барҳоста аз дил, худ ин эҷозии ҳунарист / А.Раҷабов // Самак. – 2020. – 2 декабр.
4. Ҷурабек Муродов: Дастбӯсиҳоро дида ғашам меомад / Мусоҳибаи Абдуқайюми Қайюмзод бо овозхони барҷастаи тоҷик, роҳбари дастаи ҳунарии “Нури Хучанд” // Фараж. – 2011. – 28 декабр.
5. Шарифов, А. Аз ҳама чамъи “гари”-ҳо бехтар аст одамгарӣ/А.Шарифов//Фараж. –2011.–1 январ.
6. Шарифов, Х. Ахтарон. / Х.Шарифов. – Душанбе: Шарқи озод, 2004. – 337 с.
7. Шарифов, Х. Розии дил / Х.Шарифов. – Душанбе: Адиб, 1991. – 256 с.
8. Шарифова, М. Ҷурабек Муродов / М.Шарифова. – Хучанд: Нури маърифат, 2002. – 528 с.

REFERENCES:

1. Atovulloev, A. A man who made his way to the valley of hearts... / A.Atovulloev // Samak. - 2021. - June 9.
2. Nabiev, V. Great men of the nation on the highway of history / V.Nabiev. - Khujand: Meraj, 2014. - 252 p.
3. Rajabov, A. Original art and performance, rising from the heart this is the inspiration of art / A.Rajabov // Samak.- 2020. - December 2.
4. Jurabek, Muradov: I was angry when I saw hand kisses / Abdukayum Qayumzod's interview with the famous Tajik singer, leader of "Nuri Khujand" art group // Faraj. - 2011. - December 28.
5. Sharifov, A. Humanity is better than all the sums of "Gari" / A.Sharifov // Faraj. - 2011. - January 1.
6. Sharifov, Kh. Akhtaron. / H. Sharifov. - Dushanbe: The Free Orient, 2004. - 337 p.
7. Sharifov, Kh. Peace of mind / H. Sharifov. - Dushanbe: Man-of-Letters, 1991. - 256 p.
8. Sharifova, M. Jurabek Muradov / M.Sharifova. - Khujand: Light of Enlightenment, 2002. - 528 p.